

Jaarverslag 2025

Stichting Circulaire Maakindustrie

PUBLIEKSVERSIE

Maart 2026

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Organisatie en visie	4
1.1. Structuur en organisatie van de stichting	4
1.2. Visie en strategie	6
1.3. Samenwerkingen en partners	7
2. Communicatie en activatie bedrijven	8
2.1. Online-communicatie	8
2.1.1. Website	8
2.1.2. Social Media: LinkedIn.....	9
2.2. Bijeenkomsten	9
2.2.1. Webinars Week van de Circulaire Economie.....	9
2.2.2. Maakindustrie Meet-Up.....	10
2.2.3. Sessie Circulaire Productpaspoorten Machinebouw Food.....	10
2.3. Activering via brancheverenigingen en regiomanagers	11
2.3.1. Onderzoek.....	11
2.3.2. Opvolging.....	12
2.3.3. Bijeenkomsten branche-en regiomanagers.....	12

Samenvatting

Circulair ondernemen biedt een krachtig perspectief om bedrijven minder afhankelijk te maken van schaarse grondstoffen en geopolitieke ontwikkelingen. Vanaf de lancering van de eerste overheidsplannen rond circulaire economie in 2016 hebben Koninklijke Metaalunie, FME en Federatie NRK zich daarom actief ingezet om circulariteit in hun sectoren te bevorderen. In 2025 hebben zij samen de Stichting Circulaire Maakindustrie opgericht met de opdracht om een verbindende en coördinerende rol spelen in de transitie naar een toekomstbestendige, circulaire maaksector met een stevige grondstofpositie.

In 2025 zijn de eerste stappen gezet om deze opdracht uit te voeren. De stichting is formeel opgericht en het bestuur en de voorzitter zijn geïnstalleerd. Er is een visiedocument ontwikkeld dat de basis zal vormen voor planvorming en activiteiten in de komende jaren en als uitgangspunt dienen voor gesprekken met financiers, samenwerkingspartners en andere stakeholders.

De Stichting Circulaire Maakindustrie stimuleert en ondersteunt bedrijven op hun weg naar toekomstbestendig ondernemerschap met haalbare, winstgevende circulaire businessmodellen. We ontsluiten handelingsperspectief, faciliteren dat de markt aanhaakt en dragen bij aan oplossingen voor belemmeringen voor circulair ondernemen

De stichting kende daarnaast een vliegende start rond kennisoverdracht- en communicatieactiviteiten doordat de stichting deze voortzet vanuit eerdere jaren. CMI speelde een nadrukkelijke rol in het vormgeven van disseminatie over de prioritaire productgroepen en het routekaartproces. In 2025 is gewerkt aan oplijning van betrokkenen, in 2026 zal de focus verschuiven naar de daadwerkelijke zichtbaarheid van uitkomsten en opvolging. Daarnaast is gerichte communicatie gestart over de kansrijke thema's circulaire paspoorten en digitalisering en circulariteit.

De activering van bedrijven via brancheverenigingen en regio's is verdiept door afname van een enquête en individuele gesprekken waarin vervolgacties zijn verkend. Een aantal daarvan is inmiddels opgepakt en uitgevoerd, onder meer rond circulaire paspoorten en machinebouw food.

6 BIJEENKOMSTEN (online en offline) trokken ruim **600 DEELNEMERS**

Circulairemaakindustrie.nl werd bezocht door **13.350 GEBRUIKERS**

Stijging naar **4.000 VOLGERS** op het LinkedIn account @Circulaire-Maakindustrieop

De ruim 75 LinkedIn bijdragen zijn **65.000** keer bekeken.

1. Organisatie en visie

De oprichting van de Stichting Circulaire Maakindustrie werd bekendgemaakt op 24 maart 2025 tijdens de Week van de Circulaire Economie op de CE-conferentie in Leeuwarden. De formele oprichting volgde op 18 april 2025. In oktober 2025 kreeg de stichting een maatwerksubsidie toegekend door RVO.

Het eerste jaar stond in teken van de opzet van de organisatie en ontwikkeling van visie en strategie. Daarnaast werden de activiteiten vanuit de eerdere jaren rond kennisoverdracht en communicatie voortgezet en werden de eerste stappen gezet om de activering van bedrijven te intensiveren.

De inspanningen en doorlooptijden die gemeoid waren met de formele oprichting van de stichting en het verkrijgen van subsidie, hebben invloed gehad op zowel de omvang als de intensiteit van de activiteiten en daarmee op de behaalde resultaten.

Foto: Lancering Stichting Circulaire Maakindustrie op CE conferentie (24 maart 2025), vlnr Gerard Wyfker (Metaalunie), Harold de Graaf (NRK), Harald Tepper (Philips), Diana de Graaf (De Graaf & Co), Martin van Dord (NRK) en Robert van Beek (FME)

1.1. Structuur en organisatie van de stichting

In het oprichtingsjaar zijn de rollen en taken voor het bestuur en de voorzitter benoemd en vastgelegd. Het bestuur wordt in de dagelijkse uitvoering van deze taken ondersteund door de directeur. Bij de start bestond het bestuur uit:

- Penningmeester Harold de Graaf (NRK)
- Secretaris Gerard Wyfker (Metaalunie)
- Commissaris Beleid & Samenwerking Robert van Beek (FME)

Harald Tepper werd benoemd tot voorzitter. Aan het einde van 2025 zijn twee extra bestuursleden toegetreden Jeffrey Storm (FME) en Carel van Vliet (Metaalunie). Vanuit NRK zal in 2026 een extra bestuurslid toetreden. In 2025 kwam het bestuur viermaal bijeen.

Voor de uitvoering van de dagelijkse activiteiten werd Diana de Graaf benoemd als directeur (ca. 12 uur per week) en eind 2025 werd haar aanstelling verlengd voor 2026. Stéphanie Schuitemaker werd aangesteld als programmamanager (ca. 8 uur per week). In november 2025 is het communicatieteam tijdelijk uitgebreid met flexkrachten.

De Stichting CMI wordt financieel ondersteund door bijdragen van de drie brancheorganisaties en een subsidie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en RVO.

Bestuur

Harald Tepper
Voorzitter Stichting
Circulaire Maakindustrie,
Philips

Robert van Beek
Beleidssecretaris FME

Gerard Wyfker
Beleidssecretaris Metaalunie

Harold de Graaf
Algemeen directeur NRK

Jeffrey Storm
Programmamanager
verduurzaming & (I)MVO
FME

Carel van Vliet
Adviseur duurzaam
ondernemen Metaalunie

Team

Diana de Graaf
Directeur Stichting Circulaire
Maakindustrie

**Stéphanie
Schuitemaker**
Programmamanager
Stichting Circulaire
Maakindustrie

Figuur 1: Organogram Stichting Circulaire Maakindustrie

1.2. Visie en strategie

In de tweede helft van 2025 is middels een strategiesessie met de voorzitter en de Commissaris Beleid & Samenwerking een eerste stap gezet naar een strategie en visie voor CMI. Op basis hiervan is in samenwerking met het bestuur een definitief document gemaakt. Kernpunten:

- De maakindustrie vormt de motor van de Nederlandse economie. Juist nu de druk op grondstoffen, energie en ruimte toeneemt, is het moment daar om koers te zetten naar een circulaire toekomst. Stichting Circulaire Maakindustrie constateert dat bedrijven nog niet of slechts beperkt met circulariteit aan de slag zijn, hoewel er inmiddels veel kennis en praktische tools beschikbaar zijn.
- De Stichting Circulaire Maakindustrie speelt een verbindende en coördinerende rol in de transitie naar een toekomstbestendige, circulaire maaksector. We stimuleren en ondersteunen bedrijven op hun weg naar toekomstbestendig ondernemerschap met haalbare, winstgevende circulaire businessmodellen.
- We ontsluiten handelingsperspectief, faciliteren dat de markt aanhaakt en dragen bij aan oplossingen voor belemmeringen voor circulair ondernemen. Dit doen we op onze speerpunten Markt, Kennis en Wet & Regelgeving via drie programmalijnen: Signaleren, Informeren en Activeren.
- De Stichting Circulaire Maakindustrie genereert toegevoegde waarde door optimaal gebruik te maken van de samenwerking tussen de drie aangesloten brancheorganisaties: NRK, FME en Koninklijke Metaalunie. Samen vertegenwoordigen zij ruim 18.000 maakbedrijven en bestrijken ze de volle breedte van de technische maakindustrie.

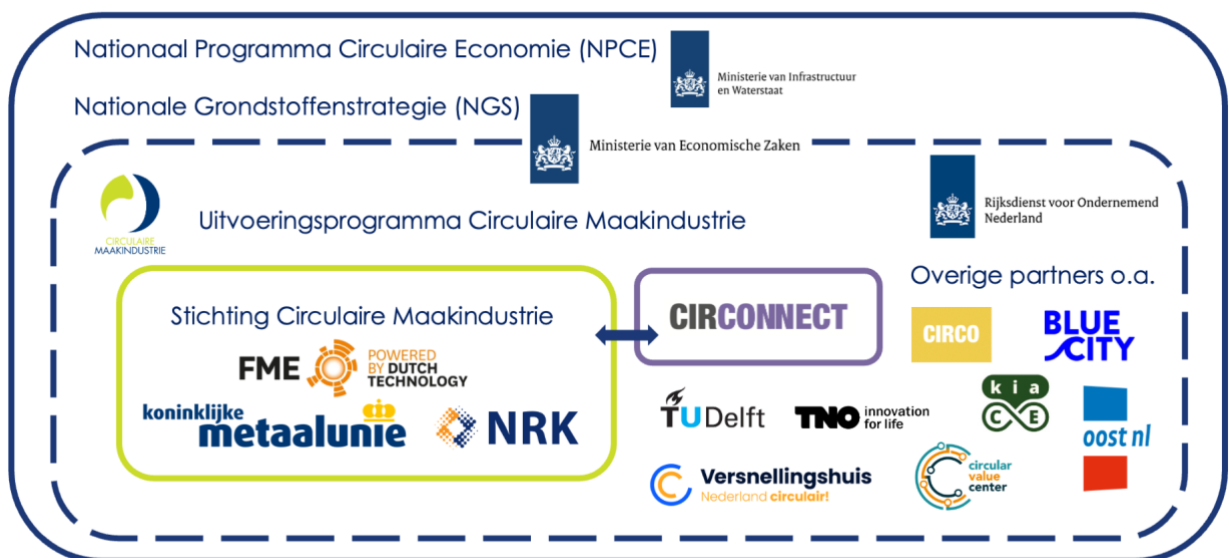
Het visiedocument vormt de basis voor een jaarlijks projectplan waarin de programmalijnen uitgewerkt worden tot concrete activiteiten. Het visiedocument zal als uitgangspunt dienen voor gesprekken met financiers, samenwerkingspartners en andere stakeholders.

1.3. Samenwerkingen en partners

Voor de uitvoering van de activiteiten binnen het Uitvoeringsprogramma Circulaire Maakindustrie werkt de Stichting CMI met een groot aantal partijen samen op landelijk en regionaal niveau, zie de figuur hieronder.

Het uitvoeringsprogramma valt onder het Ministerie van Economische Zaken en wordt daarbij ondersteund door RVO. Circonnect neemt het voortouw in het ontwikkelen en verspreiden van kennis in de sector in de vorm van tools. Ze begeleiden de productteams bij het opstellen van de routekaarten.

Regionale partijen zoals OostNL, Circular Value Centre organiseren CIRCO Keten Tracks en andere programma's voor bedrijven.

Figuur 2: Schematische weergave van samenwerkingen in het Uitvoeringsprogramma Circulaire Maakindustrie

2. Communicatie en activatie bedrijven

Op basis van het (concept)projectplan 'Communicatie & activatie circulaire maakindustrie' zijn in 2025 uiteenlopende activiteiten opgepakt om de bedrijven in de achterban te informeren en te activeren. Deze activiteiten werden mede gestuurd vanuit de ontwikkelingen in het brede uitvoeringsprogramma (routekaartproces). Daarnaast is aandacht besteed aan sector-overkoepelende thema's (paspoorten, digitalisering). Online-communicatie maakt een belangrijk deel uit van de activiteiten. Ook zijn zes bijeenkomsten georganiseerd en is de samenwerking met brancheverenigingen en regionale afdelingen onder FME, Metaalunie en NRK opgestart. De belangrijkste activiteiten worden hieronder besproken.

6 BIJEENKOMSTEN (online en offline) trokken ruim **600 DEELNEMERS**

Circulairemaakindustrie.nl werd bezocht door **13.350 GEBRUIKERS**

Stijging naar **4.000 VOLGERS** op het LinkedIn account @Circulaire-Maakindustrieop

De ruim **75** LinkedIn bijdragen zijn **65.000** keer bekeken.

2.1. Online-communicatie

In 2019 zijn de website van www.circulairemaakindustrie.nl en de LinkedIn-pagina @Circulaire-Maakindustrie opgezet vanuit het platform van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Maakindustrie. Na beëindiging van de activiteiten van het eerste uitvoeringsprogramma in 2022 is het beheer overgenomen door FME en Metaalunie. Vanaf 2025 is het beheer ondergebracht bij de Stichting Circulaire Maakindustrie.

2.1.1. Website

In 2025 zijn de volgende onderdelen op de website toegevoegd of geactualiseerd:

Routekaarten

Voor ondersteuning van het routekaartproces is een startpagina ontwikkeld over Routekaarten met uitleg over de aanpak en de voortgang en daaronder pagina's over specifieke pagina's over Routekaarten per productgroep. Op deze pagina's is informatie te vinden over de aanleiding, de doelen en het productteam per routekaart. Deze pagina's worden ontwikkeld in overleg met de productteams en de hieraan verbonden secretaris (RVO) en procesbegeleiders (Circonnect).

Productgroepen

In aansluiting op de Routekaarten zijn de pagina's over de prioritaire productgroepen geactualiseerd en uitgebreid met twee nieuwe pagina's: Elektrolyzers en Kritieke Metalen. Doel van deze pagina's is om meer uitleg en achtergrond te geven over deze onderwerpen en gerelateerde projecten, voorbeelden en rapporten te ontsluiten.

Thema's

De bestaande pagina over Circulaire paspoorten is geactualiseerd met verwijzing naar vernieuwde tools en wetgeving. Er is gestart met de ontwikkeling van een nieuwe pagina over Digitalisering & Circulariteit, als vervanging van de CESI (Circulaire Economie en Smart Industry)-pagina.

In 2025 bezochten 13.350 gebruikers de website van Circulaire Maakindustrie (www.circulairemaakindustrie.nl). Vrijwel alle bezoekers waren nieuwe gebruikers. Er werden in totaal 103.000 interacties (events) gemeten. Deze aantallen zijn lager dan in 2024 (16.782 gebruikers, 117.000 interacties). De meest voor de hand liggende verklaring is dat er in 2025 minder content is geplaatst. Zo zijn er in 2025 vier interviews gepubliceerd tegen zeven interviews in

2024. De meeste bezoekers kwamen via zoekmachines (met name Google) en via direct verkeer. LinkedIn vormde daarnaast een belangrijke verwijzende bron naar de website.

2.1.2. Social Media: LinkedIn

Op het LinkedIn account @Circulaire-Maakindustrie worden wekelijks bijdragen geplaatst. In de laatste twee maanden van 2025 is het aantal bijdragen opgevoerd naar meerdere keren per week. Naast bijdragen over routekaarten, thema's en activiteiten van de stichting zelf, wordt aandacht besteed aan initiatieven in de regio en andere relevante events.

In totaal zijn in 2025 ca. 80 bijdragen geplaatst die ca. 65.000 keer zijn bekeken. Het aantal volgers van Circulaire Maakindustrie op LinkedIn steeg in 2025 met 379, van 3.619 naar 3.998. In de periode 10 februari 2025 t/m 31 december 2025 gaven bezoekers 1.651 reacties, plaatsten 112 commentaren en deelden berichten 31 keer (reposts). De cijfers zijn vergelijkbaar met die van 2024. Het interactiepercentage in 2025 was gemiddeld 8,8%. Een goed interactiepercentage (engagement rate) op LinkedIn ligt doorgaans tussen de 2% en 5% en voor niche-onderwerpen tussen de 3% tot 6%.

Uitschieters in de belangstelling waren te zien in maart 2025 rond de lancering van de stichting en in september 2025 kregen de berichten over de workshop circulaire paspoorten veel aandacht. In november is het communicatieteam uitgebreid waardoor meer berichten zijn geplaatst. Dit heeft geleid tot een duidelijke toename van het aantal impressies.

Tabel 1: Cijfers LinkedIn per maand

CM analytics	feb	nrt	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Berichten		7	3	6	5	6	1	10	6	10	9	75+
LinkedIn impressies	3.561	6.514	3.409	3.939	4.117	3.067	454	10.162	5.050	8.078	13.104	61.455
Reacties	120	380	100	109	103	60	9	219	102	212	237	1.651
Commentaren	6	25	13	8	5	3	0	16	6	12	18	112
Reposts	1	9	0	2	2	5	1	4	0	5	2	31

2.2. Bijeenkomsten

In 2025 heeft CMI zes bijeenkomsten georganiseerd; vier online bijeenkomsten en twee fysieke bijeenkomsten. De bijeenkomsten voor de branche- en regiomanagers worden in 2.3.3 besproken.

Terugblikken op de bijeenkomsten -inclusief registraties van de online sessies- zijn terug te vinden op <https://circulairemaakindustrie.nl/bijeenkomsten>.

2.2.1. Webinars Week van de Circulaire Economie

In de Week van de Circulaire Economie 2025 zijn drie webinars georganiseerd over de prioritaire productgroepen windenergie, pv-zonne-industrie en klimaatinstallaties. In elk webinar kwam een toelichting op het routekaartproces aan bod samen met inzichten uit recent onderzoek en/of ervaringen uit de praktijk. Na afloop werden de videoregistratie gepubliceerd op het YouTube kanaal van Circulaire Maakindustrie. In onderstaande tabel is te zien dat ruim 200 mensen live aanwezig waren bij de webinars en dat nog eens 165 mensen de webinars hebben teruggekeken.

Tabel 2: Deelnemers en kijkers webinars

Webinar	Datum	Aanmeldingen	Deelnemers	Kijkers YouTube
Circulaire Toekomst voor de Offshore Windindustrie	17-mrt-25	79	68	58
Webinar Circulaire Zonnepanelen: Next Steps	19-mrt-25	86	68	69
Circulaire routekaart voor Klimaatinstallaties	21-mrt-25	95	77	38
TOTAAL		260	213	165

2.2.2. Maakindustrie Meet-Up

Op 25 juni 2025 vond de Maakindustrie Meetup plaats. De bijeenkomst werd mede-georganiseerd door Stichting CMI, Circonnect was hoofdorganisator. De bijeenkomst trok meer dan 130 deelnemers van ruim 100 organisaties.

Voorafgaand aan het plenaire deel organiseerde CMI een bijeenkomst voor de branche- en regiomanagers van NRK, FME en Metaalunie, zie 2.3.3. Robert van Beek (FME) verzorgde mede namens de Stichting Circulaire Maakindustrie een presentatie tijdens het plenaire deel. In zijn presentatie benadrukte hij dat de circulaire economie geen einddoel is, maar een strategisch middel: om milieudruk te verlagen, economische waarde te behouden én de leveringszekerheid van grondstoffen te vergroten. Tijdens zes break-outsessies werkten deelnemers aan vervolgstappen voor de routekaarten voor verschillende prioritaire productgroepen zoals machinebouw.

Foto: Robert van Beek (FME) presenteert tijdens Maakindustrie Meetup op 25 juni 2025

2.2.3. Sessie Circulaire Productpaspoorten Machinebouw Food

Op 16 september 2025 vond de sessie Circulair Productpaspoort Machinebouw Food plaats voor partijen uit de gehele keten(s) gelinkt aan de machinebouw voor de voedingsindustrie. De fysieke bijeenkomst vond plaats bij de Koninklijke Metaalunie in Nieuwegein en werd gezamenlijk georganiseerd door Stichting Circulaire Maakindustrie, Hygienic Design Network en Circonnect. Ruim 30 vertegenwoordigers van eindgebruikers, machinebouwers, toeleveranciers, hogescholen en overheid kwamen samen om in het circulair productpaspoort te duiken.

Diana de Graaf van Stichting Circulaire Maakindustrie verzorgde een inleiding over circulair ondernemen in de maakindustrie. Rob Wouters van Fluidor Equipment vertelde over inpassing van het circulaire productpaspoort in de dagelijkse praktijk. De daarna volgende workshop onder leiding van Hans van der Steen (HDN) rondom circulaire

productpaspoorten in de machinebouw food bracht waardevolle inzichten en bewustwording. Deelnemers gaven aan beter te begrijpen wat er mee gemoeid is en erkennen dat dit onvermijdelijk onderdeel wordt van hun bedrijfsvoering.

Foto: Presentatie door Diana de Graaf (CMI) tijdens Sessie Circulaire Paspoorten Machinebouw Food op 16 september 2025

2.3. Activering via brancheverenigingen en regiomanagers

Vanuit hun rol als branchemanager, regiomanager of specialist op het gebied van duurzaamheid en innovatie kunnen medewerkers van de brancheorganisaties een directe bijdrage leveren aan de doelen van de stichting. Hun kennis van de bedrijven, hun netwerken en hun praktische ervaring zorgen ervoor dat de stichting dicht bij de sector staat en snel kan schakelen. In 2025 zijn daarom extra inspanningen gedaan om de samenwerking met deze groep mensen te intensiveren.

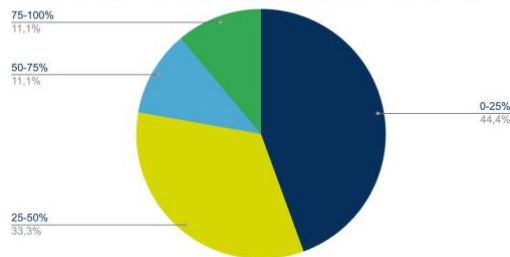
2.3.1. Onderzoek

In het voorjaar van 2025 is samen met Circonnect een enquête uitgezet onder branchemanagers van FME, NRK en Metaalunie en regiomanagers van FME en Metaalunie. De respons bij branchemanagers was 40% (18 van de 44), bij regiomanagers was de respons 53% (8 van de 15).

In de enquête is de branche- en regiomanagers gevraagd om in te schatten hoe actief de bedrijven in hun vereniging of regio bezig zijn met circulariteit (zie figuur 3). Bijna de helft (44%) van de branchemanagers schat in dat minder dan 25% van hun bedrijven actief is met dit onderwerp, net als driekwart van de regiomanagers. Twee branchemanagers (11%) en de regiomanagers Zuid-Holland geven juist aan dat meer 75% van hun achterban al wel actief is.

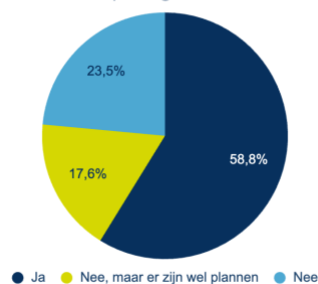
In de enquête is ook gevraagd in hoeverre ze binnen hun vereniging of regio al activiteiten rond circulariteit en/of kritieke grondstoffen hebben ontwikkeld. Van de 17 branchemanagers geeft de meerderheid (58,8%) aan dat hun vereniging al activiteiten heeft ontwikkeld en 17,6% zegt dat van plan te zijn (zie figuur 4). Drie van de acht regiomanagers geven aan activiteiten te hebben ontwikkeld. In drie andere regio's zijn activiteiten ontwikkeld maar is de regiomanager er zelf niet bij betrokken.

Hoeveel % van de bedrijven in jouw achterban actief bezig met of interesse in circulariteit of leveringszekerheid? (n=18)

Figuur 3 Inschatting CE-activiteiten door branchemanagers

Heeft/ hebben jouw branchevereniging(en) eigen activiteiten ontwikkeld op het gebied van circulariteit? (n=17)

Figuur 4 Aandeel brancheverenigingen actief met circulariteit

De helft van de respondenten had interesse in een informatief gesprek over tools en andere ondersteuningsmogelijkheden. Met acht branchemanagers en zes regiomanagers is een gesprek geweest waarin mogelijke vervolgacties zijn besproken. Uit de gesprekken met de branchemanagers kwam interesse naar voren voor opzetten van activiteiten voor leden: informatieve enthousiasmerende sessies, verkenning CIRCO Tracks en workshops over Circonnect Tools. Uit de gesprekken met de regiomanagers kwam vooral de wens voor een nauwere samenwerking voor inbreng kennis en expertise en promotie van activiteiten rond circulariteit.

2.3.2. Opvolging

Volgend op de enquête is een maandelijks overleg gestart tussen CMI en Circonnect om de opvolging van de acties te monitoren en te bespreken. Bij dit overleg sluiten bestuursleden van FME, NRK en Metaalunie aan. Ook bredere samenwerking rond het routekaartproces en de ontwikkeling en disseminatie van tools staan hier op de agenda. Met Hygienic Design Network (HDN) en NVKL zijn in navolging van de gesprekken in 2025 al concrete activiteiten opgepakt.

Hygienic Design Network

Samen met de HDN zijn diverse activiteiten opgezet om circulaire productpaspoorten voor de machinebouw food onder de aandacht te brengen. De eerste activiteit was de Sessie Circulaire Productpaspoorten Machinebouw Food op 16 september 2025 (zie 2.2.3). Op de beurs Pumps & Valves verduurzaming industrie (1-2 oktober) is tweemaal een korte presentatie gegeven. Tijdens de Food Systems Safety Day op 12 november 2025 van HDN en GMV heeft Diana de Graaf (CMI) de deelsessie over EcoSafety geleid met ruim 20 deelnemers uit de sector machinebouw food. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart voor een bijeenkomst over Circulaire Paspoorten in samenwerking met Mikrocentrum (januari 2026) en een webinar over circulaire productpaspoorten (maart 2026).

NVKL

Met de NVKL (Nederlandse Vereniging van ondernemingen op het gebied van de Koudetechniek en Luchtbehandeling) is de voorbereiding gestart van een KetenTrack voor de sector van koelinstallaties in 2026. Dit gebeurt in samenwerking met OostNL, trekker van productgroep Klimaatinstallaties.

2.3.3. Bijeenkomsten branche-en regiomanagers

In de onlinebijeenkomst op 1 april 2025 met 20 deelnemers stonden onder meer de uitkomsten van de enquête onder branchemanagers op de agenda en gaf Robert van Beek een toelichting op het CE-doelentrajec. Op de fysieke bijeenkomst op 25 juni 2025 met 25 deelnemers tijdens de Maakindustrie Meet-Up vertelde Martin van Dord (NRK) over circulaire projecten in de kunststofsector. Regiomanager Marie-Claire van Doremalen lichtte de aanpak en resultaten van het project MKB-Deal voor Zuid-Hollandse bedrijven toe. Voorzitter Harald Tepper en directeur Diana de Graaf gaven een nadere toelichting op de oprichting van de stichting.